

С. М. Вдович

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто особливості наукової діяльності студентської молоді в закладі вищої освіти (ЗВО), актуальні проблеми і шляхи їх розв'язання. Наукова діяльність студентської молоді в закладах вищої освіти — це невід'ємна складова освітнього процесу. Основними осередками наукової роботи в ЗВО є наукові товариства, мета яких — проведення й активізація наукових досліджень, оприлюднення їх результатів, розширення наукових і творчих контактів на принципах добровільності, колегіальності, відкритості, свободи наукової творчості та рівності прав. Навчально-наукова діяльність студентської молоді в ЗВО починається з підготовки студентів до семінарських і практичних занять, написання рефератів і виконання творчих завдань, курсових робіт, а завершується підготовкою та захистом кваліфікаційної роботи бакалавра чи магістра. Окрім навчально-наукової роботи, в ЗВО активно ведеться науково-дослідницька діяльність. Студенти залучаються до виконання науково-дослідницької роботи кафедр, до наукових шкіл, на засадах академічної доброчесності готують і публікують наукові статті, матеріали і тези конференцій, апробують результати проведених кафедральних досліджень, а також індивідуальних наукових робіт на різноманітних науково-практичних масових заходах (конференціях, круглих столах, семінарах тощо), впроваджують їх у практику, беруть участь у всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт за різними спеціальностями, а також у міжнародних наукових конкурсах, проєктах, здобувають гранти на проведення наукових досліджень у різних сферах і країнах світу. Для студентської молоді, залученої до наукової діяльності, надзвичайно актуальними є вдосконалення мовної та іншомовної підготовки, розвиток «soft skills» засобами психологічних тренінгів, обов'язкове опанування курсу «Основи наукових досліджень», інформаційно-комунікаційна підготовка до використання сучасних цифрових інструментів у науковій роботі, створення освітнього середовища науково-дослідницької діяльності в ЗВО та мотивування з урахуванням їхніх потреб, прагнень і бажань.

Ключові слова: наукова діяльність, студентське наукове товариство, студентська молодь, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. Невід'ємною складовою частиною діяльності будь-якого закладу вищої освіти є наукова робота. В університетах розробляються науково-дослідницькі теми; проводяться різноманітні науково-практичні масові заходи різних рівнів і тематичних спрямувань (симпозіуми, конгреси, конференції, круглі столи, семінари, вебінари, майстер-класи тощо); публікуються монографії, підручники, навчальні

і методичні посібники; видаються наукові вісники, збірники наукових праць і журнали; відбуваються зустрічі з провідними науковцями з різних сфер діяльності; налагоджуються контакти і ведеться співпраця з іншими закладами освіти й науковими установами, у т. ч. із зарубіжними.

До наукової діяльності нині активно залучається молоде покоління: студенти, аспіранти, молоді науковці, які використовують нові підходи і методи, виявляють творчість і сміливість у науковому пошуку. Цілком погоджуємося

з думкою О. Риндзак, що «молодь — основне джерело відтворення кадрів для наукової сфери, до того ж, вона підтримує сприятливий емоційний тонус у науковому колективі, здатна активізувати творчий процес; для періоду молодості характерним є дух творчості, пошуку, новаторських ідей, своєрідної авантюристичності, тому саме молодий спеціаліст здатен рішуче «увірватися» в невідомі сфери, він вишукує нетрадиційні підходи до розв'язання наукових проблем, нестандартно застосовує апробовані методи досліджень та створює нові» [1, с. 74].

Проблеми науково-дослідницької діяльності молоді є предметом зацікавлень багатьох дослідників (В. Бабич, О. Бульвінська, Н. Волкова, Н. Дівінська, Н. Дяченко, О. Жабенко, К. Іванець, Н. Кушнарченко, І. Кущенко, І. Линьова, О. Лісовий, О. Микитюк, В. Рибалка, О. Риндзак, М. Росток, І. Савченко, Я. Савченко, А. Сімахова, Ю. Скиба, А. Трофимішина, О. Удалова, Г. Храпач, Г. Чорнойван, О. Чех, В. Шейко, В. Яремчук, О. Ярошенко та ін.), зокрема розглядаються питання мотивації до науково-дослідницької роботи, правові й економічні аспекти, впровадження різноманітних форм і методів у практику наукової діяльності молоді. На нашу думку, педагогічним аспектам цієї проблеми приділяється недостатня увага, тому вважаємо доцільним актуалізувати питання наукової діяльності студентів у ЗВО.

Мета статті — розглянути особливості наукової діяльності студентської молоді в закладі вищої освіти, проблеми і шляхи їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Наукову діяльність розуміють як інтелектуальну творчу діяльність, спрямовану на одержання нових знань і (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження [2].

Серед завдань закладів вищої освіти, відповідно до Закону України «Про вищу освіту», є «проведення наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в освітньому процесі», а також «забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності» [3].

Дослідники виокремлюють два види наукової діяльності здобувачів вищої освіти у студенто-

центрированому освітньому середовищі професійної підготовки: навчально-наукову та науково-дослідницьку роботу [4, с. 12].

Навчально-наукова робота виконується з навчальною метою, передбачена освітньою програмою і програмами конкретних навчальних дисциплін, що вивчаються, полягає в підготовці рефератів до навчальних занять, виконанні творчих завдань, написанні курсових і дипломних робіт, магістерських кваліфікаційних робіт.

Науково-дослідницька робота ініціюється самим студентом і його науковим керівником, виконується поза освітніми програмами і навчальними планами, суттєво поглиблює знання з дисциплін, що вивчаються, може стати для окремих талановитих студентів своєрідним стартом майбутньої наукової діяльності після завершення ЗВО, а також полягає в дослідницькій діяльності в студентських наукових гуртках чи товариствах молодих учених, участі в розробленні науково-дослідницьких робіт кафедр, держбюджетних і міжнародних наукових досліджень, участі в науково-практичних масових заходах, наукових пікніках, олімпіадах, естафетах тощо.

Слід зазначити, що науково-дослідницька діяльність магістрів є обов'язковою складовою освітньо-наукової програми і передбачає написання і захист магістерської кваліфікаційної роботи.

О. Ярошенко обґрунтовує такі основні принципи реалізації науково-дослідницької діяльності університетів на рівні студента: самостійності, використання попереднього досвіду дослідницької діяльності (у школі, МАН України, на практичних заняттях), елективності (можливість обрання самим студентом теми дослідження), ініціативності, усвідомленості, гласності результатів науково-дослідницької діяльності, керованості [4, с. 13–14].

Основними осередками наукової роботи в ЗВО є наукові товариства, які відповідно до Закону України «Про вищу освіту», керуючись положенням про наукове товариство студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, забезпечують «захист прав та інтересів осіб, які навчаються або працюють у закладі вищої освіти, зокрема щодо питань наукової діяльності, підтримки наукомістких ідей, інновацій та обміну знаннями» [3].

Наприклад, метою діяльності наукового товариства у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності є «об'єднання

наукового потенціалу студентів, курсантів, слухачів, ад'юнктів, докторантів і молодих вчених ... для проведення та активізації наукових досліджень, оприлюднення їх результатів, розширення наукових і творчих контактів» на принципах «свободи наукової творчості; добровільності, колегіальності, відкритості; рівності прав на участь у діяльності Наукового товариства» [5, с. 2].

Розглянемо особливості наукової діяльності студентської молоді в закладі вищої освіти.

Однією з важливих тенденцій професійної підготовки майбутніх фахівців нині є перехід від навчально-освітнього до науково-освітнього процесу. Н. Волкова, дослідивши діяльність дослідницьких університетів у різних країнах світу, наголошує, що «оптимальною для розвитку творчих здібностей студентів є така структура вивчення навчальної дисципліни, яка аналогічна структурі наукового дослідження. ...Тому потрібна така організація навчально-дослідницької роботи студентів, яка поставала б невід'ємною частиною освітнього процесу. Методи викладання повинні ґрунтуватися на принципах забезпечення єдності навчальної та науково-дослідної діяльності викладачів і студентів як найважливішої умови засвоєння студентами наукового методу, з одного боку, і розвитку професіоналізму викладачів — з іншого» [6].

З елементами наукової роботи студенти стикаються, починаючи з першого курсу, в процесі підготовки до семінарських і практичних занять. Добір необхідних джерел, їх аналіз, систематизація й узагальнення, виокремлення оригінальних і цікавих думок, формування ставлення до інформації і формулювання власних ідей — усе це складові наукової роботи, які особливо необхідні під час написання рефератів та виконання творчих завдань. На жаль, багато студентів-першокурсників виявляються не підготовленими до такої роботи, губляться у великій кількості інформації, не здатні її опрацювати і виокремити головне, тому часто-густо використовують перший-ліпший матеріал з інтернету, не перевіряючи його достовірності. Завдання викладачів — навчити студентів орієнтуватися в мережі Інтернет, грамотно здійснювати пошук необхідної інформації, відрізнити наукові джерела від псевдонаукових, правильно робити посилання й оформляти списки використаних джерел, логічно формулювати власні думки і робити висновки. Ці знання і навички

знадобляться їм пізніше в процесі написання курсових і дипломних робіт.

Першим науковим досвідом для студентів ЗВО є курсові роботи, під час написання яких вони поглиблюють свої знання з проблеми, що досліджується, здобувають цінні навички аналізу, систематизації й узагальнення набутих теоретичних знань з навчальних дисциплін освітньої програми, вчать самостійно шукати і критично осмислювати наукові джерела, аналізувати і реалізовувати на практиці найкращі наукові здобутки в обраній галузі тощо.

Продемонструвати рівень засвоєних студентами під час навчання знань і здобутих умінь відповідно до державних стандартів з опанованої спеціальності дає змогу кваліфікаційна робота бакалавра чи магістра. Однак магістерська робота є набагато глибшим актуальним для сучасної науки дослідженням, для виконання якого використовується значно більший обсяг літературних джерел, яка повинна мати теоретичне і практичне значення, містити нові ідеї та авторські підходи до проблеми, що вивчається, детально аргументовані висновки й узагальнення. Як правило, кафедри, на яких виконуються кваліфікаційні роботи, розробляють для студентів методичні рекомендації щодо їх написання й оформлення, де чітко окреслені основні етапи підготовки, починаючи від вибору теми, структура і зміст роботи, вимоги до її оформлення і захисту, а також представлено зразки супровідних документів і оформлення літературних джерел.

Важливу роль у написанні кваліфікаційних робіт відіграє науковий керівник, який допомагає сформулювати тему дослідження з урахуванням наукових інтересів і уподобань студента, а також тематики науково-дослідницької роботи кафедри, на якій виконуватиметься робота; визначити чи відкоригувати зміст роботи; підібрати основні методи й інструменти дослідження; консультує студента на кожному з етапів виконання роботи.

Окрім навчально-наукової роботи, в ЗВО активно ведеться науково-дослідницька діяльність.

Позитивною практикою науково-дослідницької діяльності в ЗВО є наукова школа, в якій відомий учений у тій чи іншій науковій галузі об'єднує і веде за собою творчий колектив науковців різних поколінь. Залучені до наукової школи студенти є наймолодшою, однак водночас найсміливішою і найкреативнішою ланкою.

Вони мають можливість перейняти цінний досвід наукової діяльності від визнаних учених і разом із тим зробити свій вклад у розвиток науки.

Студенти (члени наукових товариств) залучаються до виконання науково-дослідницької роботи кафедр. Наприклад, майбутні психологи здійснюють пошук наукових джерел, систематизують і аналізують їх, організовують респондентів і проводять опитування за психологічними методиками, в т. ч. у Google-формах, обраховують результати опитувань, узагальнюють і візуалізують результати дослідження, добирають вправи для програм психологічних тренінгів, разом із науково-педагогічними працівниками кафедр проводять тренінги, формулюють висновки й обґрунтовують нові ідеї.

Доброю базою для проведення наукового дослідження й апробації програми психологічного тренінгу може стати заклад освіти, в якому студенти проходять навчальну практику. Наприклад, у школах майбутні психологи ознайомлюються з роботою шкільного психолога чи соціального працівника, проводять опитування з теми свого дослідження, проводять психологічні тренінги, а отже, в такий спосіб набувають досвіду роботи з учнями молодших класів чи підлітками. Однак останні три роки такі практики або суттєво скорочені, або повністю проводяться дистанційно через карантинні обмеження.

В умовах пандемії коронавірусу (COVID-19) всі заклади освіти перейшли на дистанційне або ж змішане навчання, тому особливо актуальними стали такі цифрові інструменти:

- Google-пошук для формування колекції матеріалів на тему дослідження, особливо можливості Google-Академії (<https://scholar.google.com.ua>), яка індексує повні тексти наукових публікацій вчених усього світу будь-яких форматів із будь-яких наукових галузей;
- Google-форми для створення опитувальників і проведення методик;
- Google-таблиці для математичного опрацювання і кількісного аналізу результатів опитування, їх візуалізації у вигляді найрізноманітніших діаграм чи графіків;
- Google-презентації, Piktochart, Venngage, Creately, Canva для гідного представлення результатів дослідження тощо;
- сучасні сервіси для проведення відеоконференцій (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Cisco WebEx, Free Conference, Go To Meeting,

Join Me, My Own Conference та ін.), які дають змогу майбутнім психологам дистанційно апробувати розроблені програми психологічних тренінгів (звичайно, живе спілкування повноцінно замінити нереально, особливо, якщо йдеться про психологічний тренінг, однак в умовах ізоляції це чи не єдиний можливий варіант апробації результатів наукового дослідження).

Отже, актуальною є інформаційно-комунікаційна підготовка й опанування студентською молоддю найсучаснішими цифровими інструментами, що, безумовно, знадобиться їй у майбутній професійній діяльності, в т. ч. науковій. Володіння комп'ютером на належному рівні, зокрема операційною системою Microsoft Office (програмами Word, Excel, Word Pad, PowerPoint, Foxit Reader та ін.), є нині обов'язковою вимогою будь-якого роботодавця, а також допоможе майбутнім фахівцям і науковцям добре оформляти науковий текст, макетувати його відповідно до вимог і гідно представляти результати досліджень.

Важливим напрямом роботи в наукових гуртках студентської молоді є підготовка і публікація наукових статей, матеріалів і тез конференцій тощо. Починаючи таку роботу, студенти мають ознайомитися з правилами академічної доброчесності, а також у науковій діяльності дотримуватися етичних принципів і правил з метою забезпечення довіри наукової спільноти до результатів їхніх наукових досягнень. Важливо виробити у студентської молоді звичку не видавати чужі думки, ідеї, наукові результати за свої, завжди робити посилання на літературні джерела, які використовуються в науковій роботі, та грамотно їх оформляти, представляти лише достовірні результати власних досліджень, дотримуватися законодавчих норм про авторське право.

Як зазначають Н. Грона та І. Мазепа, готуючи наукові статті, студенти через брак досвіду припускаються таких помилок: невідповідність назви статті її основній ідеї та змісту; надто велика назва статті; відсутність у змісті статті наукового аналізу; описовий характер статті; неструктурованість тексту; відсутність конкретних результатів наукового дослідження; відсутність висновків; зловживання термінами або їх відсутність; аналіз відомих досліджень замість найсучасніших; лексичні і граматичні помилки; плагіат, порушення правил академічної доброчесності [7, с. 24]. Окрім цього, наш досвід наукової роботи

з членами наукових товариств дає підстави стверджувати, що, готуючи статті або матеріали конференцій, студенти часто припускаються і таких помилок: нехтування логікою викладу думок, невідповідність висновків змісту статті, відсутність узагальнень і аналізу наукових ідей, недосконалості у формулюванні власних думок, відсутність новизни і практичного значення наукового матеріалу, викладення в текстах статей загальновідомих «істин», недотримання загальноприйнятої структури написання статті, використання застарілої літератури, компіляція, стилістичні помилки, невміння правильно оформити список використаних джерел відповідно до сучасних вимог тощо.

Починаючи писати наукові тексти, необхідно знати вимоги до змісту і структури наукових публікацій, добре володіти українською й іноземними мовами, вміти логічно, послідовно і доступно викладати думки, знати правила орфографії та пунктуації, стилістичні особливості наукового тексту тощо. Актуальним у цьому контексті є викладання спецкурсів «Українська наукова мова», «Культура української наукової мови», а також розгляд цих питань як окремих розділів курсу «Основи наукових досліджень».

На нашу думку, курс «Основи наукових досліджень» слід читати студентам ЗВО на бакалавраті не пізніше, ніж на третьому курсі, адже вже на другому курсі вони починають цікавитися і виявляти активність щодо наукової роботи, науково-практичних заходів, які проводяться у виші. Аналіз освітніх програм свідчить про те, що в багатьох ЗВО подібний курс, на жаль, пропонується для вивчення лише на магістратурі.

Курс «Основи наукових досліджень» передбачає вивчення теоретичних основ наукових досліджень, етичних питань наукової діяльності, інформаційного забезпечення наукових досліджень, особливостей теоретичного й емпіричного рівнів дослідження, методології та методів дослідження, організації наукового дослідження, структури і змісту наукової роботи, кількісного аналізу і статистичного опрацювання результатів опитування, апробації та впровадження результатів наукових досліджень, особливостей наукового тексту, оформлення результатів дослідження, вимог до курсових і кваліфікаційних робіт та процедури їх захисту.

Результати проведених кафедральних досліджень, а також індивідуальних студентських

робіт апробуються на різноманітних науково-практичних масових заходах (конференціях, круглих столах, семінарах тощо), впроваджуються в практику освітніх закладів (вебінари, тренінги, майстер-класи). Це спонукає викладачів ЗВО готувати студентів до публічних виступів і презентації власних досягнень, зокрема формувати вміння налагоджувати контакти, ефективно спілкуватися, переконувати, відстоювати власні думки, долати страх перед публікою, активно слухати опонентів, відповідати на запитання, доречно використовувати невербальні засоби комунікації тощо. Ці сформовані «soft skills» нині є важливим критерієм при працевлаштуванні молодих фахівців і суттєво впливають на досягнення ними успіху в житті. На нашу думку, ефективним засобом розвитку «м'яких навичок» є психологічні тренінги: «Тренінг комунікативності», «Тренінг сенситивності», «Тренінг особистісного зростання», «Мотиваційний тренінг» та ін.

Окрім цього, наукові товариства ЗВО можуть самостійно організовувати і проводити різноманітні науково-освітні заходи, в такий спосіб набуваючи неоціненного досвіду спілкування і взаємодії з представниками наукової спільноти: студентами інших освітніх закладів або інших країн, аспірантами, докторантами, молодими вченими, видатними вченими, а також з науково-педагогічними працівниками та керівництвом закладу освіти.

Щороку в закладах вищої освіти проводяться Всеукраїнські конкурси студентських наукових робіт за різними спеціальностями, активну участь у яких також беруть члени наукових товариств, що мають можливість презентувати результати своїх наукових досліджень і позмагатися зі студентами багатьох вишів. Роботи ретельно рецензуються і перевіряються на плагіат у I, II турах конкурсу, обговорюються конкурсною комісією, автори найкращих із них беруть участь у підсумковій науковій конференції конкурсу, де публічно захищають представлені результати.

М. Ростока, І. Савченко та Г. Храпач пропонують створити загальнодержавну мережеву інформаційно-аналітичну систему оцінювання досягнень учнівської молоді за результатами інтелектуальних змагань [8]. Очевидно, що створення відповідної системи оцінювання актуальне і для здобутків студентської молоді.

Важливою складовою наукової діяльності студентської молоді є участь у міжнародних наукових конкурсах. Як зазначають Н. Поліхун, Н. Мосякіна та К. Постова, «молодіжні наукові і науково-технічні конкурси, виставки, конференції та інші подібні інтерактивні форми є надзвичайно успішними і потужними інструментами залучення творчої молоді до реалізації їхньої науково-технічної творчості, до мотивації вибору подальшої освіти, а згодом і подальшої професійної кар'єри в науковій і науково-технічній сфері, що зрештою посприяє підвищенню інноваційного потенціалу та конкурентної спроможності тих суспільств, які підтримують творчий розвиток обдарованої молоді» [9, с. 77].

Учасники студентських наукових товариств також можуть брати участь у різноманітних міжнародних проектах, вигравати гранти на проведення наукових досліджень у різних сферах і країнах світу. Нині багато наукових і громадських організацій, зокрема в країнах ЄС, пропонують різноманітні конкурси, можливості та проекти саме для активної творчої студентської молоді. Наприклад, House of Europe — це фінансована ЄС програма для підтримки професійного і творчого обміну між українцями та колегами з різних країн Європейського Союзу в галузі культури, освіти, медицини, креативних індустрій, соціального підприємництва і роботи з молоддю. Студенти можуть виграти грант на стажування, навчальну подорож, нетворкінг, резиденцію або іншу форму професійного чи творчого обміну [10].

О. Ярошенко наголошує на необхідності створення освітнього середовища науково-дослідницької діяльності студентів у ЗВО. Умовами покращення освітнього середовища, на її думку, є участь членів наукових товариств у наукових школах, урізноманітнення форм і методів організації науково-дослідницької діяльності студентів, розроблення і поширення банку дослідницьких методик, залучення до викладання в ЗВО науковців; покращення інформаційного забезпечення; відкриття нових інституцій організації наукових досліджень студентів; науково-дослідницька спрямованість змісту дисциплін і практик; збільшення кількості дисциплін, які формують науково-дослідницьку компетентність майбутніх фахівців, у вибірковому компоненті освітньої програми; встановлення рівноправних взаємин на рівні «студент — викладач»;

мотивування наукової діяльності учасників освітнього процесу [4, с. 19–20].

Мотивувати студентську молодь до наукової роботи слід, враховуючи їхні основні потреби, прагнення і бажання: інтерес до наукової діяльності і проблеми, що досліджується, бажання самореалізуватися і розвинути свої творчі здібності, потреба в підвищенні власного статусу і визнанні досягнень іншими людьми, належне матеріальне заохочення, певні переваги при працевлаштуванні, практична значущість наукового дослідження, бачення перспектив і користі для суспільства від їхньої наукової діяльності тощо. Студенти також мають бути добре поінформовані про діючі в ЗВО наукові гуртки, їхні напрями роботи, здобутки і вклад в розвиток науки в університеті. Процедура прийняття, принципи, зміст і правила діяльності наукового товариства мають бути прозорими, чіткими і зрозумілими для всіх учасників, а також базуватися на засадах добровільності. Ефективними засобами мотивації до наукової діяльності студентської молоді в ЗВО є матеріальні винагороди та інші відзначення (грамоти, подяки тощо), об'єктивне і справедливе оцінювання якості виконаних досліджень на різноманітних конкурсах студентських наукових робіт, участь у різноманітних науково-практичних масових заходах, особливо за кордоном та в інших містах, зарахування виконаних студентами наукових праць, опублікованих статей замість курсових робіт (відповідно до тематики), що дає змогу вивільнити час для подальшої творчої науково-дослідницької діяльності тощо. О. Чех визначає ще й такі принципи організації наукових студентських гуртків: «індивідуалізація наукової роботи в межах гуртка і винагороди; матрична структура організації діяльності такого гуртка, керування яким забезпечувала б невелика група молодих науковців, які дійсно зацікавлені в розвитку ключових питань наукової роботи гуртка, є, по суті, лідерами або організаторами й отримують певне матеріальне або нематеріальне підкріплення; міждисциплінарний характер наукових досліджень у межах гуртка й орієнтація на новітні сфери науки; залучення до організації і проведення наукових заходів, ініційованих гуртком, потенційних роботодавців» [11, с. 329].

Висновки. Отже, наукова діяльність студентської молоді в закладах вищої освіти — це невід'ємна складова освітнього процесу.

Основними осередками наукової роботи в ЗВО є наукові товариства, мета яких — проведення й активізація наукових досліджень, оприлюднення їх результатів, розширення наукових і творчих контактів на принципах добровільності, колегіальності, відкритості, свободи наукової творчості та рівності прав.

Навчально-наукова діяльність студентської молоді в ЗВО починається з підготовки студентів до семінарських і практичних занять, написання рефератів і виконання творчих завдань, курсових робіт, а завершується підготовкою і захистом кваліфікаційної роботи бакалавра чи магістра.

Окрім навчально-наукової роботи, в ЗВО активно ведеться науково-дослідницька діяльність. Студенти залучаються до виконання науково-дослідницької роботи кафедр, до наукових шкіл, на засадах академічної доброчесності готують і публікують наукові статті, матеріали і тези конференцій, апробують результати проведених кафедральних досліджень, а також індивідуальних наукових робіт на різноманітних науково-практичних масових заходах (конференціях, круглих столах, семінарах тощо), впроваджують їх у практику, беруть участь у всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт за різними спеціальностями, а також у міжнародних наукових конкурсах, проєктах, здобувають гранти на проведення наукових досліджень у різних сферах і країнах світу.

Для студентської молоді, залученої до наукової діяльності, надзвичайно актуальними є вдосконалення мовної та іншомовної підготовки, розвиток «soft skills» засобами психологічних тренінгів, обов'язкове опанування курсу «Основи наукових досліджень», інформаційно-комунікаційна підготовка до використання сучасних цифрових інструментів у науковій роботі, створення освітнього середовища науково-дослідницької діяльності в ЗВО та мотивування з урахуванням їхніх потреб, прагнень і бажань.

Список використаних джерел

1. Риндзак О. Активізація наукової діяльності молоді: нормативно-правовий аспект. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2006. № 2. С. 74–83.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2016. № 3. Ст. 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 12.02.2022).
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 12.02.2022).
4. Концепція та методологія реалізації науково-дослідницької діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу університетів : монографія / О. І. Бульвінська та ін.; за ред. О. Г. Ярошенко. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2016. 178 с.
5. Положення про Наукове товариство студентів, курсантів, слухачів, ад'юнктів, докторантів і молодих вчених Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. URL: https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/8_konferezii/doc008_0.pdf (дата звернення: 14.02.2022).
6. Волкова Н. П. Залучення студентів до наукових досліджень як найважливіше завдання сучасного університету. *Науковий вісник Донбасу*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2014_1_6 (дата звернення: 18.02.2022).
7. Грона Н. В., Мазепа І. П. Наукова стаття як складник пошуково-дослідницької діяльності студентів. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід* : збірник матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 14–15 травня 2021 р.) / за ред. О. М. Семенов. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. Макаренка, 2021. С. 22–27.
8. Росток М., Савченко І., Храпач Г. Концептуальні аспекти створення загальнодержавної мережевої інформаційно-аналітичної системи оцінювання досягнень учнівської молоді. *Адаптивне управління: теорія і практика. Педагогіка*. 2017. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adupped_2017_3_8 (дата звернення: 14.02.2022).
9. Поліхун Н. І., Мосякіна Н. Т., Постова К. Г. Концепція міжнародної конкурсної діяльності Національного центру «Мала академія наук України». *Наукові записки Малої академії наук України*. 2020. № 1 (17). С. 76–88. DOI: <http://doi.org/10.51707/2618-0529-2020-17-09>
10. Каталог можливостей. URL: <https://houseofeuropa.org.ua/> (дата звернення: 15.02.2022).
11. Чех О. Поштовх до початку наукової діяльності студентів-економістів: джерела мотивації та напрями усунення перешкод. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Вип. 27 / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2010. С. 321–330.

References

- Ryndzak, O. (2006). Aktyvizatsiia naukovoï diialnosti molodi: normatyvno-pravovyï aspekt [Activation of scientific activity of youth: normative and legal aspect]. *Sotsiohumanitarni problemy liudyny — Socio-humanitarian problems of a human being*, 2, 74–83 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy Pro naukovu i nauково-tekhnichnu diialnist : pryiniaty 26 lystopada 2015 roku № 848-VIII [Law of Ukraine on scientific and scientific-technical activities from November 26 2015, № 848-VIII]. (2016, January 15). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) — Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 3, 25. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu : pryiniaty 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII [Law of Ukraine on higher education from July 1 2014, № 1556-VII]. (2014, September 19). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) — Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 37–38, 2004. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
- Bulvinska, O. I., Divinska, N. O., Diachenko, N. O., Zhabenko, O. V., Lynova, I. O., Skyba, Yu. A. et al. (2016). *Kontsepsiia ta metodolohiia realizatsii naukovo-doslidnytskoi diialnosti sub'iektiv navchalno-vykhovnoho protsesu universytetiv [Concept and methodology of implementation of research activities of the subjects of the educational process of universities]*. O. H. Yaroshenko (Ed.). Kyiv : Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
- Polozhennia pro Naukove tovarystvo studentiv, kursantiv, slukhachiv, ad'iunktiv, doktorantiv i molodykh vchenykh Lvivskoho derzhavnogo universytetu bezpeky zhyttiediialnosti [Regulations on the Scientific society of students, cadets, adjuncts, doctoral students and young scientists of the Lviv State University of Life Safety]*. Retrieved from https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/8_konferenzii/doc008_0.pdf [in Ukrainian].
- Volkova, N. P. (2014). Zaluchennia studentiv do naukovykh doslidzhen yak naivazhlyvishe zavdannia suchasnoho universytetu [Involving students in research as the most important task of a modern university]. *Naukovyi visnyk Donbasu — Scientific Bulletin of Donbas*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2014_1_6 [in Ukrainian].
- Hrona, N. V., & Mazepa, I. P. (2021). Naukova statia yak skladnyk poshukovo-doslidnytskoi diialnosti studentiv [Scientific article as a component of students' research activities]. *Akademichna kultura doslidnyka v osvithnomu prostori: yevropeyskyi ta natsionalnyi dosvid — Academic culture of a researcher in the educational space: European and national experience* : collection of works of the 4th International scientific and practical conference (Sumy, May 14–15, 2021). O. M. Semenoh (Ed.), (pp. 22–27). Sumy : Vydavnytstvo SumDPU imeni A. Makarenka [in Ukrainian].
- Rostoka, M., Savchenko, I., & Khrapach, H. (2017). Kontseptualni aspekty stvorennia zahalnodержavnoï merezhevoi informatsiino-analitychnoi systemy otsiniuvannia dosiahnen uchnivskoi molodi [Conceptual aspects of creating a nationwide network information-analytical system for assessing students' achievement]. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Pedagogika — Adaptive control: theory and practice. Pedagogy*, 3. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/adupped_2017_3_8 [in Ukrainian].
- Polikhun, N. I., Mosiakina, N. T., & Postova, K. H. (2020). Kontsepsiia mizhnarodnoi konkursnoi diialnosti Natsionalnoho tsentru “Mala akademiia nauk Ukrainy” [Concept of international contest activities of the National center “Junior Academy of Sciences of Ukraine”]. *Naukovi zapysky Maloi akademii nauk Ukrainy — Scientific notes of Junior Academy of Sciences of Ukraine*, 1 (17), 76–88. DOI: <http://doi.org/10.51707/2618-0529-2020-17-09> [in Ukrainian].
- Kataloh mozhlyvostei [Catalog of opportunities]. houseofeurope.org.ua. Retrieved from <https://houseofeurope.org.ua/> [in Ukrainian].
- Chekh, O. (2010). Poshtovkh do pochatku naukovoï diialnosti studentiv-ekonomistiv: dzherela motyvatsii ta napriamy usunennia pereshkod [Impetus for the beginning of scientific activity of students-economists: sources of motivation and directions of elimination of obstacles]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho — Scientific works of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine / NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho, Asots. b-k Ukrainy*. (Issue 27), (pp. 321–330). Kyiv [in Ukrainian].

S. M. Vdovych

FEATURES OF STUDENTS' SCIENTIFIC ACTIVITY AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. *The article considers the features of scientific activity of student youth in higher education, current problems and ways to solve them. Students' scientific activity at higher education institutions is an integral part of the educational process. The main centers of scientific work at higher schools are scientific societies, the purpose of which is to conduct and intensify scientific research, publish their results, expand scientific and creative contacts on the principles of voluntariness, collegiality, openness, freedom of scientific creativity and equality of rights. Educational and scientific activity of student youth at higher schools begins with the students' revision for seminars and practical classes, writing essays and creative tasks, term papers and ends with the writing and defense of bachelor's or master's thesis. In addition to educational and scientific work, research and development activities are actively carried out at higher schools. Students are involved in research work of departments, scientific schools; on the basis of academic integrity they prepare and publish scientific articles, materials and abstracts of conferences, test the results of departmental research, as well as individual research papers at various scientific and practical events (conferences, round tables, seminars, etc.), participate in national and international contests of student research papers in various specialties and projects, receive grants for research in various fields and countries. For student youth involved in scientific activities, it is extremely important to improve language and foreign language training, develop soft skills through psychological training, master "Fundamentals of Research" course, know how to use modern digital tools in research, as well as to create educational environment of research activities at higher schools and motivate students taking into account their needs, aspirations and desires.*

Keywords: *scientific activity, student scientific society, student youth, higher education institution.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Вдович Світлана Михайлівна — канд. пед. наук, старша наукова співробітниця, доцентка кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, Україна, pppo2003@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3582-4395>

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Vdovych S. M. — PhD in Pedagogy, Senior Researcher, Associate Professor of Practical Psychology and Pedagogy Department, Lviv State University of Life Safety, Lviv, Ukraine, pppo2003@ukr.net; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3582-4395>

Стаття надійшла до редакції / Received 15.03.2022